

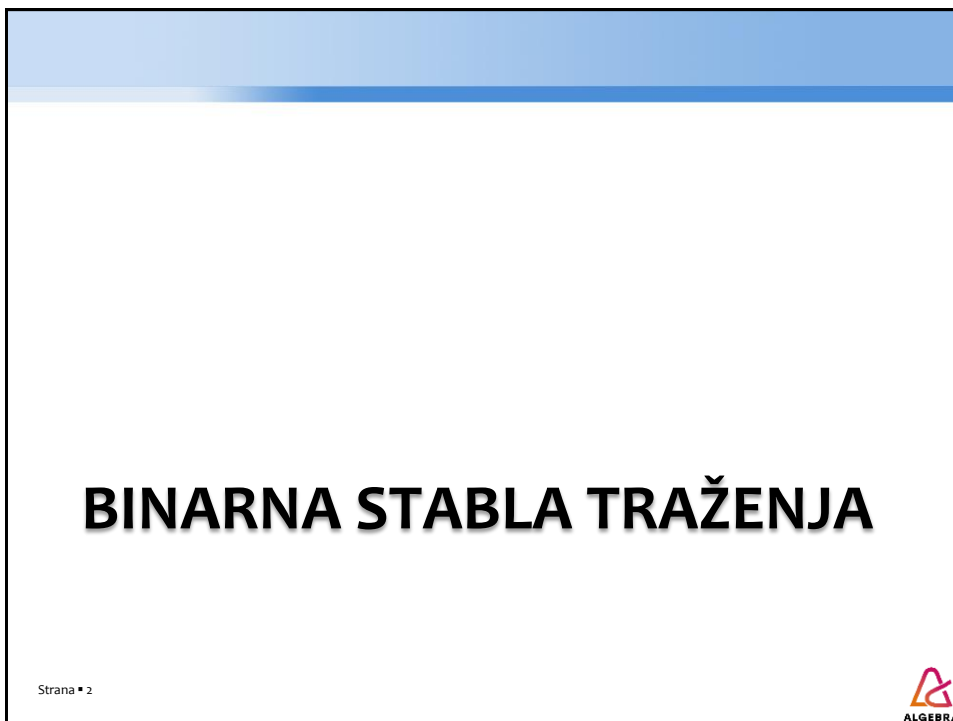

ALGEBRA

STRUKTURE PODATAKA I ALGORITMI

Predavanje 11

Ishod 4

1

BINARNA STABLA TRAŽENJA

Strana • 2

2

Uvod

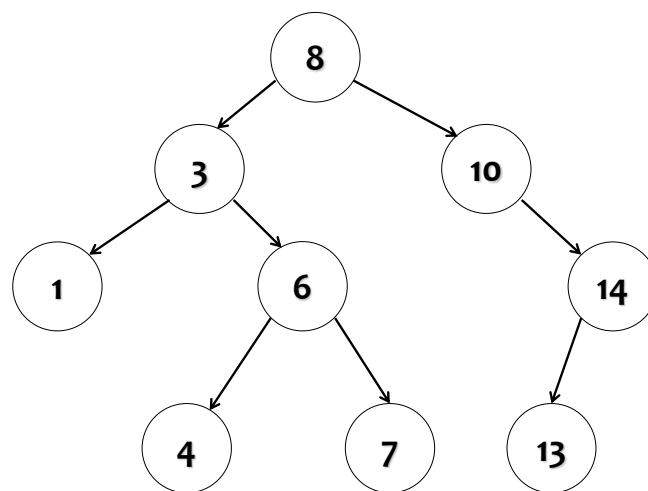
- **Binarno stablo traženja** (engl. BST – *binary search tree*) je podvrsta binarnog stabla sa sljedećim svojstvima:
 - Svi podaci u lijevom podstablu su manji od podatka u korijenu podstabla
 - Svi podaci u desnom podstablu su veći ili jednaki podatku u korijenu podstabla
 - Svako podstablo je i samo binarno stablo traženja
- Glavna prednost BST-a je mogućnost efikasnog pretraživanja stabla u potrazi za nekom vrijednošću

Strana • 3

3

Primjer BST-a

Strana • 4

4

Pretraživanje BST-a

- Pretraživanje BST-a obrađuje po jedan čvor na svakoj razini, čime možemo postići logaritamsku složenost (ovisi o izgledu stabla)
 - Recimo da tražimo vrijednost 7
 - Počinjemo od korijena i prema njegovoj vrijednosti (8) znamo da je vrijednost 7 sigurno u lijevom podstablu (jer je $7 < 8$)
 - Gledamo korijen lijevog podstabla (3) i znamo da je vrijednost 7 sigurno u desnom podstablu (jer je $7 > 3$)
 - Gledamo korijen desnog podstabla (6) i znamo da je vrijednost 7 sigurno u desnom podstablu (jer je $7 > 6$)
 - Gledamo korijen desnog podstabla i našli smo 7

Strana * 5

5

Način umetanja u BST

- Način umetanja također može biti vrlo efikasan:
 - Recimo da želimo umetnuti vrijednost 4
 - Počinjemo od korijena i prema njegovoj vrijednosti (8) znamo da vrijednost 4 treba staviti u lijevo podstablo (jer je $4 < 8$)
 - Gledamo korijen lijevog podstabla (3) i znamo da vrijednost 4 treba staviti u desno podstablo (jer je $4 > 3$)
 - Gledamo korijen desnog podstabla (6) i znamo da vrijednost 4 treba staviti u lijevo podstablo (jer je $4 < 6$)
 - Gledamo korijen lijevog podstabla (4) i znamo da vrijednost 4 treba staviti u desno podstablo (jer je $4 = 4$)
 - Desno podstablo ne postoji pa kreiramo novi čvor vrijednosti 4 i stavljamo ga kao desno dijete postojećeg čvora vrijednosti 4

Strana * 6

6

AVL STABLA

Strana • 7

7

Uvod

- BST može znatno odstupati od kompletnog stabla
- Uzmimo www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/BST.html
 - Dodajmo vrijednosti: 5, 4, 6, 3, 4, 5, 10
 - Savršeno stablo, pretraga je optimalna
 - Resetirajmo stablo i dodajmo iste vrijednosti, ali drugim redoslijedom: 3, 4, 4, 5, 5, 6, 10
 - Dobijemo koso stablo čije performanse su jednake performansama liste

Strana • 8

8

AVL stabla

- **AVL stabla** su podvrsta binarnog stabla traženja sa sljedećim svojstvima:
 - Oba podstabla čvora su ili jednake dubine ili je razlika u dubini jednaka 1
 - To znači da je svaki lisni čvor približno jednako udaljen od korijena
 - Prilikom umetanja (ili brisanja) čvora može se pojaviti potreba **balansiranja** stabla pomoću jedne ili više rotacija kako bi stablo ostalo balansirano
- AVL stablo je naziv dobilo prema svojim tvorcima: G. M. Adelson-Velskii i E. M. Landis
 - To je bilo prvo balansirajuće stablo

Strana • 9

9

Načini pretraživanja i umetanja u AVL stabla

- Način pretraživanja je jednak onome kod BST-a
 - Pošto je stablo balansirano, vrijeme traženja je uvijek $O(\log n)$, što ga čini odličnim za pretraživanje
 - Performanse umetanja/brisanja pate zbog rotacija
- Umetanje čvora se obavlja u dva dijela:
 - Umetanje se napravi jednako kao kod BST-a
 - Za sve pretke umetnutog čvora se izračunava **faktor balansiranosti** koji je jednak: dubina lijevog podstabla minus dubina desnog podstabla
 - Ako je faktor -1, 0 ili +1 stablo je balansirano
 - Ako je faktor balansiranosti jednak -2 ili +2, radi se balansiranje pomoću rotacija

Strana • 10

10

DEMO

- www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/AVLtree.html
- Kreirajte AVL stablo s vrijednostima od 1 do 15

Strana • 11

11

CRVENO CRNA STABLA

Strana • 12

12

Uvod

- Crveno-crna stabla (RB, engl. *red-black trees*) su također podvrsta BST-a sa sljedećim svojstvima:
 - Balansirajuća su
 - Svaki čvor sadrži dodatni bit informacije koji sadrži boju (crvena/crna) koji se koristi kod umetanja/brisanja kako bi stablo ostalo otprilike balansirano
 - Korijen je uvijek crn
 - Ako je neki čvor crven, oba djeteta mu moraju biti crna
 - Svaki put od nekog čvora do listova mora sadržavati jednak broj crnih čvorova
 - Iz gornjeg slijedi da na nekom putu nikad ne smiju biti dva uzastopna crvena čvora (ali crnih smije biti koliko god)

Strana • 13

13

Umetanje čvora

- Umetanje započinje kao kod BST-a, uz:
 - Novi čvor je uvijek crven
 - Kad ga smjestimo na mjesto, postoji šansa da se gubi svojstvo RB stabla
 - Rotacijama i farbanjem se vraća svojstvo RB stabla

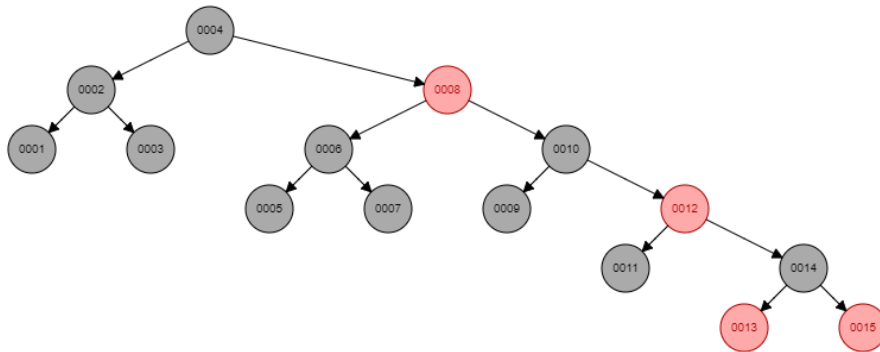
Strana • 14

14

Primjer

- www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/RedBlack.html
- Kreirajte RB stablo s vrijednostima od 1 do 15

Strana • 15

15

AVL stablo vs RB stablo

- Radi se dva najpoznatija samobalansirajuća stabla
 - Oba stabla koriste rotacije kako bi stablo ostalo (otprilike) balansirano nakon umetanja/izmjene čvora
- Pretraživanje je generalno brže u AVL stablima jer su svi čvorovi ili jednake dubine ili je razlika u jednoj razini
 - RB stablo malo više odstupa, ali i on ima pretraživanje $O(\log n)$
- Oba stabla garantiraju $O(\log n)$ za umetanje/izmjenu
 - AVL dodatne rotacije garantira u $O(\log n)$
 - RB dodatne rotacije garantira u $O(1)$
 - \Rightarrow Umetanje/izmjena je generalno brža u RB stablima
- C++, Java, C# ... koriste RB stabla

Strana • 16

16

RJEČNICI

Strana • 17

17

Rječnici

- Rječnik (engl. *dictionary, associative array, map, symbol table*) je kontejner koji sadrži kolekciju parova (ključ, vrijednost) i koji pruža operacije:
 - Dodavanje novog para
 - Uklanjanja para
 - Modifikaciju vrijednosti postojećeg para (ali ne i ključa)
 - Dohvat vrijednosti prema zadanom ključu (naglasak)
- U nekim programskim jezicima (Python) su ugrađeni tipovi
- Dva glavna smjera implementacije rječnika su:
 - Hash tablice (ishod 6)
 - Podvrste binarnih stabala traženja

Strana • 18

18

Usporedba smjerova implementacija rječnika

Underlying data structure	Lookup		Insertion		Deletion		Ordered
	average	worst case	average	worst case	average	worst case	
Hash table	$O(1)$	$O(n)$	$O(1)$	$O(n)$	$O(1)$	$O(n)$	No
Self-balancing binary search tree	$O(\log n)$	$O(\log n)$	$O(\log n)$	$O(\log n)$	$O(\log n)$	$O(\log n)$	Yes
unbalanced binary search tree	$O(\log n)$	$O(n)$	$O(\log n)$	$O(n)$	$O(\log n)$	$O(n)$	Yes
Sequential container of key-value pairs (e.g. association list)	$O(n)$	$O(n)$	$O(1)$	$O(1)$	$O(n)$	$O(n)$	No

Strana * 19

Preuzeto s:
en.wikipedia.org :/

19

Rječnici pomoću BST-a

- STL sadrži četiri vrste rječnika implementirana pomoću BST-a: set, multiset, map i multimap
 - U implementaciji se koriste RB stabla (odluka implementatora)
- map čuva vrijednosti spremljene pod jedinstvenim ključevima
- multimap dopušta i vrijednosti s duplim ključevima
- set čuva samo jedinstvene ključeve (tj. vrijednost = ključ)
- multiset dopušta i duple ključeve
- U svim strukturama elementi su sortirani
 - Kad INORDER algoritmom obiđemo RB stablo

Strana * 20

20

Primjeri rječnika

- Popis svih proizvoda koje dućan nudi spremljenih pod jedinstvenom šifrom proizvoda
 - `map<string, Proizvod>`
- Popis svih računa izdanih nekom OIB-u
 - `multimap<string, Racun>`
- Popis svih JMBAG-ova koji su prijavili M1 iz Fizike
 - `set<string>`
- Popis svih JMBAG-ova koji ikad prijavili ispit iz Fizike
 - `multiset<string>`

Strana • 21

21

SET I MULTISSET

Strana • 22

22

Izrada i uništavanje seta/multiseta (1/2)

- Postoji četiri osnovna načina izrade seta/multiseta:
 - `set<int> jedan;`
 - Kreira prazni set
 - `set<int> dva(jedan.begin(), jedan.end());`
 - Kreira set od svih elemenata unutar raspona [begin, end)
 - `set<int> tri(dva);`
 - Kreira set na način da kopira sve elemente iz drugog seta
 - `set<int> cetiri({ 11, 22, 33, 22, 44 });`
 - Kreira set na temelju inicijalizacijske liste (kopiranjem svake od vrijednosti)
 - Ako setu damo dvije jednake vrijednosti, set će drugu jednostavno ignorirati

Strana • 23

23

Izrada i uništavanje seta (2/2)

- Set/multiset se automatski uništava završetkom funkcije
 - Ako čuva objekte, na svakom se poziva destruktor
- `operator=` kopira sadržaj jednog seta/multiseta u drugi
 - Prethodni sadržaj drugog seta/multiseta se uništava (prepisivanjem ili otpuštanjem)
- Vrijednosti stavljene u set/multiset se ne mogu mijenjati

Strana • 24

24

Iteratori seta/multiseta

- Najvažniji iteratori su:
 - `set<T>::iterator` je pokazivač čiji ++ pomiče prema kraju
 - `set<T>::reverse_iterator` je pokazivač čiji ++ pomiče prema početku
- Pošto su setovi sortirani:
 - Prolaskom iteratorom u jednom smjeru idemo od manjih prema većim vrijednostima
 - Prolaskom iteratorom u drugom smjeru idemo od većih prema manjim vrijednostima
- Ako u setu čuvamo objekte, preopterećenjem operator< definiramo koji objekt je manji, a koji veći

Strana • 25

25

Struktura `pair<T1, T2>`

- Struktura `pair<T1, T2>` predstavlja par vrijednosti
 - Prva se zove `first` i tipa je `T1`
 - Druga se zove `second` i tipa je `T2`
- Primjer:


```
pair<int, string> p(17, "Miro Miric");
cout << p.first << " " << p.second << endl;
p.first++;
cout << p.first << " " << p.second << endl;
```

Strana • 26

26

Umetanje u set

- U set možemo vrijednosti umetati na tri glavna načina:
 - `s.insert(x)` kopira `x` i smješta ga na njegovo mjesto u setu
 - Vraća objekt tipa `pair<iterator, bool>`
 - `first` pokazuje ili na friško umetnuti element ili na element koji već postoji u setu
 - `second` sadrži `true` (ako je umetanje uspješno) ili `false` (ako je element već postojao)
 - `s.insert(begin, end)` kopira elemente `[begin, end)` i smješta ih na njihovo mjesto u setu
 - Ne vraća ništa
 - `s.insert({ 11, 22, 33 })` kopira brojeve i smješta ih na njihovo mjesto u setu

Strana • Ne vraća ništa

27

Brisanje iz seta

- Iz seta možemo vrijednosti brisati na četiri glavna načina:
 - `s.erase(val)` briše element jednak `val`
 - Vraća broj obrisanih elemenata (0 ili 1)
 - `s.erase(position)` briše koji god element se nalazi na zadanoj poziciji
 - Vraća iterator na element koji se nalazi iza obrisanog elementa
 - `s.erase(begin, end)` briše elemente u zadanom rasponu `[begin, end)`
 - Vraća iterator na element koji se nalazi odmah iza zadnje obrisanog elementa
 - `s.clear()` uklanja i uništava sve elemente seta

Strana • 28

28

Primjer

```

set<int> s({ 55, 11, 55, 33, 22, 44 });
cout << s.size() << endl;

auto ir = s.insert(11);
cout << "Umetnuo: " << ir.second << endl;
ir = s.insert(66);
cout << "Umetnuo: " << ir.second << endl;

s.erase(s.begin());
s.erase(66);

for (auto it = s.begin(); it != s.end(); ++it) {
    cout << *it << endl;
}

```

Strana * 29

29

Razlike multisetu u umetanju i brisanju

- Multiset se ponaša jednako kao i set, uz razlike:
 - `s.insert(x)` kopira `x` i smješta ga na njegovo mjesto u multisetu
 - Uvijek uspijeva
 - Vraća iterator na umetnuti element
 - `s.erase(val)` vraća broj obrisanih elemenata (0, 1, 2, ...)

Strana * 30

30

Ostale važnije metode seta

- `s.find(x)` traži element `x` u setu i vraća njegovu poziciju
 - Ako nema elementa, vraća `s.end()`
- `s.count(x)` vraća broj pojavljivanja elementa `x` u setu
 - Može vratiti 0 ili 1 jer su vrijednosti jedinstvene
- `s.size()` vraća broj elemenata u setu
- `s.empty()` vraća je li set prazan

Strana • 31

31

Razlike multisetu

- `ms.count(x)` vraća broj pojavljivanja elementa `x` u multisetu
 - Može ih biti 0 ili više
- `ms.find(x)` traži prvi element `x` u multisetu i vraća iterator na njegovu poziciju
 - Ako nema elementa, vraća `s.end()`
- Ako želimo dohvatiti sva pojavljivanja `x` u multisetu:
 - `ms.equal_range(x)`
 - Vraća `pair<iterator, iterator>`
 - `first` je iterator na prvu vrijednost
 - `second` je iterator na prvu vrijednost iza zadnje

Strana • 32

32

Primjer

```
multiset<int> ms({ 22, 11, 55, 22, 33, 22, 44 });

auto it = ms.find(22);
cout << *it << endl;

auto range = ms.equal_range(22);
for (auto it = range.first; it != range.second; ++it) {
    cout << *it << endl;
}
```

Strana * 33

33

MAPA I MULTIMAPA

Strana * 34

34

Uvod

- Mapu i multimapu možemo shvatiti kao set gdje su ključ i vrijednost međusobno različiti
 - U mapi ključevi moraju biti jedinstveni, u multimapu ne moraju
 - Parovi su sortirani prema ključevima
 - Ključevi su nepromjenjivi, vrijednosti možemo mijenjati

Strana * 35

35

Specifičnosti mape i multimape (1/2)

- Sučelje za korištenje je vrlo slično, uz nekoliko posebnosti:
 - Set/multiset čuva ključeve, dok mapa/multimapa čuva parove
 - first čuva ključ, second čuva vrijednost
 - Iterator pokazuje na par
 - Parametar metodi insert je par
 - Primjerice:

```
map<char, string> m;
m.insert({ 'c', "Canada" });
m.insert(pair<char, string>('a', "America"));
m.insert(pair<char, string>('j', "Japan"));

for (auto it = m.begin(); it != m.end(); ++it) {
    cout << it->first << " " << it->second << endl;
}
```

Strana * 36

36

Specifičnosti mape i multimape (2/2)

- `s[key]` dohvaća vrijednost pohranjenu pod ključem ili umeće novu praznu vrijednost ako ključ ne postoji
 - Ne postoji na multimapi
- `s.at(key)` radi istu stvar, ali baca iznimku ako ključ ne postoji
 - Ne postoji na multimapi
- Primjerice:

```
map<char, string> m;
m.insert(pair<char, string>('c', "Canada"));
m.insert(pair<char, string>('a', "America"));

cout << m['c'] << endl;
cout << m['a'] << endl;
cout << m['r'] << endl;
cout << m.size() << endl;
cout << m.at('c') << endl;
cout << m.at('f') << endl;
```

Strana 37

37

Zadatak

- Ubacite brojeve od 1 to 100.000 u vektor i u set. Ispišite koliko traje traženje broja 100.000 u vektoru, a koliko u setu.
 - Traženje u vektoru traje: 172567 mikrosekundi
 - Potrebno odraditi 100.000 operacija
 - Traženje u setu traje: 426 mikrosekundi
 - Potrebno odraditi $\log(100.000) = 17$ operacija

Strana 38

38

Rješenje (1/2)

```
// Priprema.
int n = 100000;
vector<int> v(n);

for (int i = 1; i <= n; i++) {
    v.push_back(i);
}

set<int> s(v.begin(), v.end());

// Mjerenje.
auto begin = chrono::high_resolution_clock::now();
for (auto it = v.begin(); it != v.end(); ++it) {
    if (*it == n) {
        cout << "Pronasao u vektoru" << endl;
        break;
    }
}
}
Strana * 39
```


39

Rješenje (2/2)

```
auto end = chrono::high_resolution_clock::now();
cout
    << "Vektor: "
    << chrono::duration_cast<chrono::microseconds>(end -
begin).count() << " us" << endl;

begin = chrono::high_resolution_clock::now();
if (s.find(n) != s.end()) {
    cout << "Pronasao u setu" << endl;
}
end = chrono::high_resolution_clock::now();
cout
    << "Set: "
    << chrono::duration_cast<chrono::microseconds>(end -
begin).count() << " us" << endl;
```

Strana * 40

40